

"Kur'ân'ın sair kelimât-ı İlâhiyeye ve bütün kelâmlara cihet-i rüçhaniyetine,.." Devamıyla izah eder misiniz, İlahi kelimada mertebe olur mu?

Aslında **meretebe-makam** dediğimiz şey, insanlığın tekamül aşamasından kaynaklanan bir durumdur. Buna **tenezzülat-ı İlahi** denilmektedir. Yani makam ve derece kelimadan değil, kelâmın muhataplarından kaynaklanan bir durumdur.

Tenezzülat-ı İlahi, Allah'ın muhatabının seviye ve kıvamına göre hitap edip konuşması demektir. Allah'ın insanı kendine muhatap alıp konuşması ve ona anlayacağı dilden hitap etmesi rahmetinin bir tezahürüdür. Yoksa Hz. Musa (as)'a Tûriseynâ'da hitap ettiği gibi hitap etse idi, yani tek makamdan, tek şekilde hitap etmiş olsa idi insanlık buna tahammül edip altından kalkamazdı.

Allah'ın tenezzülat-ı İlahi olarak konuşması **vahiy** ve **ilham** olmak üzere iki türdür. **Vahiy**, peygamberler vasıtası ile umumi bir hitabıdır. **İlham ise** her mahluku ile hususi bir konuşmasıdır. Bu iki tür konuşması da tenezzülat-ı İlahi kapsamındadır. Allah kendine ait konuşması ile konuşsa, şu maddi âlemin ölçüleri o konuşmayı tartamaz, tahammül edemezdi. Burada da rahmet ve hikmetin tecelli ettiği çok zahir olarak anlaşılıyor.

Bu yüzden biz insanlar da hitap ve tebliğ yaparken; karşımızdaki muhatabın seviye ve kıvamına göre tebliğ ve hitapta bulunmalıyız.

Mesela; Tevrat ve İncil bulunduğu dönemin şartlarına, idrak seviyelerine göre nazil olmuştur. Belki insanlık o dönemde eğitim ve tekamül açısından orta öğretim seviyesinde idiler. Kur'an'ın indiği dönemde insanlık sosyal ve siyasal açıdan gelişmiş olduğu için, hitap da ona göre daha üst seviyeden olmuştur.

Bir profesör torunu ile konuşurken çat pat tarzı konuşur; ama fakültede ders verirken ilmi ve üst perdeden konuşur. Her iki konuşma da yerine göre güzel ve belîğdir. Allah, insanlığın iptidai olduğu Hazreti Adem (as)'in döneminde tabiri caiz ise çat pat konuşurken, insanlığın üniversite dönemi hükmünde olan Hazreti Peygamber (asv)'in döneminde daha üst perdeden hitap ediyor denilebilir...